

**İSKENDER
ÖKSÜZ**

**İKİ YIL
İKİ YÜZYIL
GİBİ**

İki yıl, iki yüzyıl gibi

İskender Öksüz

İtibarlı bir kitap serisinin Yapay Zekâ (YZ) kitabını görünce sevindim. Aman ne güzel. İşi bilen birileri bana anlatacak diye. Şöyle kuş bakışı... Kitap, YZ'nın neleri yapıp neleri yapamayacağını anlatmaya kalkmış. Diyor ki YZ nihayet sayılarla uğraşır, kelimelerle değil. Dolayısıyla ondan kelimeyle, metinle ilgili başarılar beklemeyin. Sanat da insanlara aittir. YZ'dan grafik sanatıyla ilgili fazla bir beklentiniz de olmasın...

Zamanım kıymetli. Okumayı oracıkta bıraktım. Biliyorsunuz YZ'nın ortalığı kasıp kavurduğu konular tam da bunlar. Metin yazmak. Grafik, resim. Tercüme işinde de canlı tercümanların hem en verimli yardımcısı hem en endişe veren rakibi.

Ne yapsın zavallı kitap. Yazarlar alana hâkim. 2022 yılında bilinenleri pek güzel incelemişler. Tek kusurları bilgilerinin tarihi. Birkaç ay bekleselerdi 2023'te ChatGPT çıkacaktı. Sonra DeepL. Sonra Midjourney vs, vs... Bunları görmeden yazarlar "YZ kelimeleri bir dilden diğerine çevirse de içlerindeki anlamı bilemez." diyor. Doğrudur. Bilemez. Ama şakır şakır çevirir ve her gün daha başarılı çevirir. Grafikleri de, resimleri de nasıl isterseniz öyle çizer, hazırlar ve her gün daha başarılı hazırlar.

Kim daha zeki?

Geçen hafta bu işlerin bir ustasını dinledim. Şu anda YZ'nin zekâsının deha seviyesine eriştiğini, bu gidişle birkaç yılda binli IQ'lara gideceğini söylüyor. Binli IQ! 160- 180 Einstein düzeyidir. Binli ne demek hayal edemiyorum. (Einstein'ın zekâsını önce 150- 160 yazdım, sonra Co-Pilot'a sordum, Einstein'ın IQ'su 160- 180 dedi...)

İnsan beyninde 86 milyar nöron var. YZ'nın sinir ağlarında on yılda 100 binlerce "nod"dan milyar noda geldik. YZ'de "nod", isterseniz düğüm deyin, kabaca nörona karşılık geliyor ve her yeni model bir öncekinin sağına iki veya üç sıfır ekliyor. Yüz katı, bin katı şeklinde...

Şu anda bildiğimiz sinir ağları nöron ~ nod, düğüm sayısında insan beyninin yüzde biri civarında. Demek ki bu tempoyla 2025, bilemediniz 2026 gibi insan beyninin nöron sayısını geçmesini bekleyebiliriz. Fakat YZ'de bir özellik daha var. İnsan beyninde sinirler saniyede bir veya iki defa mesaj iletirken YZ'da bu sayı bilgisayar saati hızında. Yani saniyede trilyon defa ve daha yukarılarda... Bu hızlar da yıldan yıla binle çarpılarak artıyor.

Kırılma noktası

Peki, ne yapalım? Bize ne? Bize şu: Bu tırmanış ekonomiden savunmaya, eğitimden kamuoyu manipülasyonuna, sosyal medyadan istihbarat uygulamalarına beklenmedik kırılmalara gebe. Ekonomistler verimlilik artışından bahsediyor. Bahsetmekte haklılar. Fakat "verimlilik artışı" diye düşündüğünüz anda mevcut ekonominin verimliliğinin artışından bahsediyorsunuz demektir. Mevcut savunmanın, mevcut eğitimin, vs... Fakat kırılma mevcudun daha iyi ve daha hızlı yapılması değil şu anda mevcut olmayanın, hatta şu anda hayal edilmeyenin çok yakın zamanda karşınıza çıkması demek. Buna hazırlıklı olmalıyız. Hatta bunu yapanlardan, yaratanlardan olmalıyız.

Yapay Zekâ "gelen dalga"nın muhakkak ki ana bileşenlerinden biri ama dalgalar tek başına gelmez. Büyük veri bir başka yön. Kuantum bilgisayarlarıyla hızların sağına altı sıfır daha eklenmesi bir

başka yön. DNA'nın manipülasyonu da. Sonra bunların tamamının bir araya getirdiğinizde her birinin yarattığı etkiler... Toplanmıyor. Çarpılıyor.

Teknolojideki kırılmalar, ülkelerin refah ve güç sıralamasını değiştirme potansiyeline sahiptir. Gerçi YZ ve 21. yüzyılın yeni alanlarında başı çekenler yine en zengin ve en güçlü ülkeler. Fakat ileri teknolojilerde o lige girmek için ekonomik engeller, barajlar yok. Temeller atmak, betonlar dökmek, fabrikalar kurmak gerekmiyor. Sadece bilmek, bilerek izlemek ve yenilikleri yaratmak gerekiyor. Mesela bu satırlar yazılırken YZ'de öncülük yapan ülkelerden biri Birleşik Arap Emirlikleri.

Uygulamadan teoriye doğru

Yapay zekâ insan zekâsından hızlı olabilir, daha zeki de olabilir ama son analizde yapay zekâyı yaratan insan zekâsıdır. Bizim yapmamız gereken insanımızı, özellikle genç zekâlarımızı bu büyük kırılma çağına hazırlamak ve desteklemekten ibaret. Hemen. Şimdi. Çünkü bir yıl bile bu patlamada çok uzun bir zaman.

Bu hazırlama ve desteklemeyi nasıl yapacağız? Saydığım alanların hiçbiri standart hâle gelmiş akademik bölümler, fakülteler değil. Bütün büyük atılımlardaki gibi birçok uzmanlığın kesişme noktasından doğuyor.

Kendimi, bilgisayar ve yazılım mühendisliklerinin doğduğu 1960'lı yıllardaki gibi hissediyorum. O mühendislikler o tarihte yoktu. Adları bile yoktu. Eğitim uygulamadan teoriye doğru gelişti. Konuları, önce araştırma ve doktora düzeyinde keşfedip öğrendik, bölümler ondan sonra kuruldu.

YÖK'ün de dikkatini çekmek isterim. Gelişmenin bu aşamasındaki dallara iyi tanımlı, durmuş oturmuş dalların kurallarını uygulayamazsınız. Mesela YZ konusunda lisansüstü bölüm kurmak için önce lisans bölümü kurulmalıdır diyemezsiniz, çünkü yukarıda saydığım konuların tamamı henüz doktora ve ileri araştırma düzeyindedir. Bugün yapacağınız lisans müfredatı, iki yıl sonra anlamsız hâle gelebilir.